

מזכירות הממשלה

החלטה מספר 2857 של הממשלה מיום 09.03.2025 .

2857. תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנים 2025 - 2029

מחליטים, בהמשך להחלטות הממשלה מס' 1052 מיום 15.12.2013, מס' 717 מיום 28.11.2021, מס' 1974 מיום 7.7.2024 ועל יסוד עבודת המטה שבוצעה על ידי הרשות לפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים במשרד ראש הממשלה (להלן - הרשות) במטרה להעצים ולקדם את היישובים הדרוזים ברמת הגולן:

1. לאשר תוכנית לשנים 2025-2029 לפיתוח היישובים הדרוזים ברמת הגולן (להלן - התוכנית). בתום תקופת ההחלטה ייבחן הצורך בגיבושה של תוכנית המשך בהתאם לתוצאות התוכנית ולצרכים המשתנים.

2. מטרת התוכנית הן כדלקמן:

א. **פתרונות הדיור:** (א) הקמת ועדת תכנון משותפת (ב) השלמה, תיקון ועדכון של תוכניות המתאר היישוביות (ג) קידום התכנון המפורט (ד) השלמת תהליכי הרישום בקרקע פרטית (ה) תכנון ושיווק יחידות דיור חדשות (ו) איתור קרקעות מדינה לפיתוח (ז) התחדשות עירונית ופיתוח המרקם הוותיק.

ב. **העצמת הרשויות המקומיות וחיזוקן:** (א) שיפור חוסן הכלכלי (ב) פיתוח מקורות הכנסה (ג) חיזוק ההון האנושי (ד) התייעלות ארגונית ושיפור השירות לתושב.

ג. **קידום התעסוקה והכלכלה:** (א) קידום תעסוקה איכותית, בתוך כך קידום תעסוקת נשים, יזמות וחדשנות (ב) פיתוח אזורי תעשייה (ג) קידום ופיתוח מיזמי מסחר, תיירות ותרבות (ד) פיתוח תשתיות תחבורה (ה) פיתוח החקלאות, הסדרה ותחזוקה של תשתיות.

ד. **קידום החינוך וההשכלה:** (א) המשך צמצום הפערים בתחום החינוך, בתוך כך לימוד השפה העברית מגיל צעיר (ב) עידוד השכלה גבוהה, איכותית ומותאמת לשוק התעסוקה העתידי.

ה. **העצמה קהילתית ושיפור איכות החיים של תושבי יישובי התוכנית:** (א) שיפור רווחת התושב (ב) חיזוק החוסן החברתי (ג) עידוד ופיתוח פעילויות תרבות ספורט ופנאי.

3. בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, התשס"ט-2009 (להלן: חוק עדיפות לאומית או החוק), להכריז על יישובי התוכנית כאזור עדיפות לאומית לשנים 2025-2029 לעניין החלטה זו וכמפורט בסעיפים שלהלן: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14(א), 15, 16, 17, 18, 19, 20 ו-21.

4. בנוסף נכללות בהחלטה זו הטבות לפרט במגזר הדרוזי הנסמכות על שיקולים מקצועיים, כמפורט בסעיף 14(ב).

5. הגדרות:

א. "יישובי התוכנית" או "רשויות התוכנית" – כמפורט בנספח א'.

ב. "ועדת היגוי" – כמפורט בסעיף 22(ב) שלהלן.

6. משרד הבינוי והשיכון:

א. **פיתוח:**

1. פיתוח תשתיות במרקם הוותיק והסרת חסמי תכנון

ופיתוח: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לביצוע פיתוח ושיקום תשתיות בשכונות ותיקות ביישובי התוכנית, לרבות ניקוז מי גשם למניעת הצפות, תשתיות חשמל, תקשורת ומפגעי בטיחות והסרת חסמים במתחמים הוותיקים, לרבות הקצאת תקציב לפינויים בלתי כלכליים, רכישת נכסים ושיפוי בגין הפקעת קרקע פרטית לצרכי ציבור, בהתאם לכללים שיקבעו משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר.

2. מוסדות ציבור: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול

להקמת מוסדות ציבור במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית בהתאם לכללים שייקבעו על ידי ועדת המנכ"לים הקבועה בסעיף 8(ו) תוך מתן עדיפות להשלמה, הרחבה, שיפוץ, שדרוג והנגשה של מבנים שבנייתם החלה

ביוזמת המשרד. ההקצאה תהיה כפופה לכל דין ולהוראות היועצת המשפטית לממשלה, ובכלל זה באשר לצורך בקביעת מבחני תמיכה שוויוניים להקצאת המשאבים.

3. לשם ביצוע סעיפים 6(א)(1) ו-2(א) יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 30 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. **פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית:** להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לפיתוח ושדרוג שטחים ציבוריים פתוחים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית, בשים לב, בין השאר, לשיעור התמיכה התקציבית הנדרש מתוך עלות הפרויקט, מספר התושבים שעשויים ליהנות מהשטח הציבורי הפתוח, מצבו של השטח הציבורי הפתוח ומספר השטחים הציבוריים הפתוחים הקיימים באותו אזור וסך עלות הפרויקט. לשם כך, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 8 מלש"ח כמפורט בטבלה בסעיף האמור על פני השנים 2025-2029 ובכפוף לביצוע.

ג. **תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית ומעורבת:**

1. להטיל על משרד הבינוי והשיכון בתיאום עם משרד האוצר לפעול להכנת תכנון מפורט לביצוע תשתיות ציבוריות הנדרשות בתוכניות בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית.

2. להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לסבסוד עלויות פיתוח לפרויקטים תשתיתיים ביישובי התוכנית הנדרשים לטובת קידום בנייה של כ-1,000 יחידות דיור בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית, לרבות מענקי ראש שטח בפרויקטי דיור מעורבים (קרקע מדינה ופרטית), גובה הסבסוד יהיה עד 40,000 ש"ח עבור כל יחידת דיור בממוצע בתוכנית הרלוונטית ואשר לא יעלה על 60% מעלות פרויקט התשתית, הנמוך מביניהם. באתרים אשר שיפועי הקרקע בהם עולים על 15% בממוצע גובה הסבסוד יגדל ב-20,000 ₪ ליחידת דיור. על אף האמור, משרד הבינוי והשיכון יהיה רשאי לקבוע, מנימוקים שיירשמו ולפי תבחינים שייקבעו, כי רף הסבסוד בפרויקטים מסוימים יעמוד על שיעור גבוה מ-60% ובלבד שלא יעלה על 75%. סבסוד כאמור בסעיף זה

ייתכן תוך מתן עדיפות לפרויקטים ברשויות שבתחומן קיים חוק עזר לגביית היטלי פיתוח או התחייבות להתקנת חוק עזר כאמור ולעניין סבסוד פיתוח בקרקע פרטית הצגת אישור מימוני של הרשות המקומית האמורה ליתרת עלות הפרויקט, בין היתר, באמצעות נטילת הלוואה מתאגיד בנקאי. ועדת המנכ"לים תקבע כללים להקצאת הסבסוד, בשים לב לשיקולים הבאים:

1. מתן עדיפות לקרקע מעורבת (מקרקעי ישראל וקרקע פרטית).

2. זמינות הפרויקט וצפי הוצאת היתרי בנייה.

3. מתן עדיפות לפרויקטים בצפיפות דיור גבוהה.

לשם ביצוע האמור בסעיף זה, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. **פעילות חברתית:** להנחות את משרד הבינוי והשיכון לתמוך בהקמה, הצטיידות והפעלת הפרויקט החברתי בתוכניות לגיל הרך באמצעות הרשויות המקומיות ביישובי התוכנית וללוות אותו בהתאם למבחני התמיכה שנקבעו לעניין. לשם כך, משרד האוצר יקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

7. **רשות מקרקעי ישראל - הקרן לשטחים פתוחים:** לרשום את הודעת מנהל רשות מקרקעי ישראל, שלפיה יביא בפני הנהלת הקרן לשמירה על השטחים הפתוחים הצעה שלפיה יוקצו לרשויות הדרוזיות ברמת הגולן תקציב שלא יפחת מ-0.25% מכספי הקרן המיועדים לרשויות מקומיות או 1 מלש"ח, הנמוך מביניהם, בשנים 2025-2029, הכול בכפוף להגשת בקשות מתאימות, בהתאם לנוהלי הקרן ולטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בפרק העדיפות הלאומית שלהלן.

8. **האצת הליכי התכנון והסרת חסמים:**

א. בהמשך לסעיף 8(א) בהחלטת הממשלה מס' 2856 מיום 9.3.2025 שעניינה "תוכנית לפיתוח והעצמה כלכלית חברתית ביישובים הדרוזים והצ'רקסים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029" יוקצה למנהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף

26 סך של 8 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת מימון פעילות ועדת התכנון המשותפת בהתאם לנאמר בסעיף הנ"ל ביישובי התוכנית.

ב. **תגבור מחלקות ההנדסה ברשויות:** להנחות את מנהל התכנון לתגבר את מחלקות ההנדסה ברשויות התוכנית לטובת האצת התכנון באמצעות הקצאת כוח אדם מקצועי ומיומן בתחום התכנון וקידום פרויקטים, לפי צורכי כל רשות מקומית. לשם כך יוקצה מהמקורות האמורים בסעיף 26 למנהל התכנון סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. **האצת התכנון המתארי:** להנחות את מנהל התכנון לפעול להשלמת התכנון המתארי ביישובי התוכנית שבהם נדרש עדכון התכנון המתארי ו/או השלמתו. יילקח בחשבון צפי גידול האוכלוסייה על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עד לשנת 2065. לשם כך יוקצה למנהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 2 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. **האצת התכנון הסטטוטורי המפורט:**

1. לשם ביצוע תכנון סטטוטורי מפורט והסדרת המצב הקיים בקרקע מעורבת (בבעלות מדינה ובבעלות פרטית) מרובת בעלים או קרקע בבעלות פרטית מרובת בעלים, יקדם משרד הבינוי והשיכון תכנון מפורט, לרבות תוכניות איחוד וחלוקה ותוכניות לצורכי רישום ביישובי התוכנית. לשם ביצוע האמור, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 7 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לביצוע בפועל.

2. להטיל על משרד הבינוי והשיכון ומנהל התכנון לבחון אם ישנן תוכניות מפורטות ביישובי התוכנית שמתאימות לקידום בוועדה למתחמים מועדפים לדיור (ותמ"ל) בהתאם להוראות החוק לקידום הבנייה במתחמים מועדפים (הוראת שעה), התשע"ד-2014, תוך מתן דגש, בין היתר, על תוכניות שניתן לממשן בתקופה קצרה ובהתאם ליתר השיקולים והתנאים הנדרשים על פי דין.

ה. **המרכז למיפוי ישראל והרשות לרישום והסדר זכויות במקרקעין:**

1. **האצת הליכי ההסדר והרישום:** להנחות את מנהל המרכז למיפוי ישראל (להלן - מפ"י) והרשות לרישום והסדר זכויות במקרקעין לפעול לצמצום פערי הרישום בקידום הסדר קרקעות ב-10 גושים ביישובי התוכנית וכן לתת עדיפות בקידום הסדר קרקעות.

2. **מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים:** להנחות את מנהל מפ"י לפעול למיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך מתן שמות וכתובות ביישובי התוכנית בשפה העברית ובשפה הערבית וכן פיתוח יישום לחישוב של מרחקי הליכה של תלמידים למוסדות חינוך.

3. **הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים:** להנחות את מנהל מפ"י להקים תשתית טכנולוגית מתקדמת הכוללת מערכת מידע גאוגרפית על יישובי התוכנית, לרבות מיפוי מפורט לצורך קידומן של תוכניות ופיתוחם הכלכלי והחברתי של היישובים.

4. לשם ביצוע הסעיפים לעיל, יוקצה למפ"י מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 5 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. **ועדת מנכ"לים למעקב ובקרה והסרת חסמים:** ועדת המנכ"לים שהוקמה לפי סעיף 8(י) להחלטת הממשלה מס' 2856 מיום 9.3.2025 תשמש צוות מעקב, בקרה והסרת חסמים ייעודי גם לטובת החלטה זו.

9. משרד הפנים:

א. **תגבור התקציב השוטף ברשויות המקומיות:** להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 80 מלש"ח בשנים 2025-2029 לצורך תגבור הצרכים המוניציפליים השוטפים של רשויות התוכנית ולטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התוכנית. הקצאת התקציב וחלוקתו בין יישובי התוכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים לחלוקת התקציב שגובשו בעקבות החלטת הממשלה מס' 717 על ידי משרד הפנים, אגף התקציבים במשרד האוצר ובתיאום עם הרשות ובהתאם לייעודים שייקבעו על ידי צוות זה לטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כמפורט בפרק

העדיפות הלאומית להלן. לשם כך יוקצה למשרד הפנים סך של 80 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בשנים 2025-2029.

ב. **תגבור תקציבי פיתוח:** להטיל על משרד הפנים להקצות 19 מלש"ח עבור פיתוח יישובי התוכנית, לרבות אפשרות לקידום פרויקטים תשתיתיים מתוכננים אשר חסר המימון להשלמתם. מתוך התקציב האמור, 8 מלש"ח יבואו על בסיס תקציבי הפיתוח המוקצים להם בהתאם לנוסחת ההקצאה מדי שנה במשרד הפנים ו-11 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025 עד 2029. הקצאת התקציב תיעשה בהתאם לנוסחת הקצאת תקציבי הפיתוח הנהוגה במשרד הפנים.

ג. **חיזוק והעצמת הרשויות המקומיות:** להטיל על משרד הפנים להקצות סך של 14 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 לטובת תוכנית לחיזוק והעצמת יישובי התוכנית. לצורך כך, משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 6 מלש"ח וסך של 8 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26 וזאת בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. התוכנית תבחן בין היתר את אופן החלוקה ליישובי התוכנית ותיתן מענה לנושאים הבאים:

1. חיזוק ההון האנושי ופיתוח תרבות ארגונית.
2. פיתוח כלכלי, פיתוח אזורי ושיפור השירות לתושב ברמה המקומית והאזורית.
3. דיגיטציה והשלמת פערים דיגיטליים.
4. תמריצים לרשויות מצטיינות.
5. קניית שירותי ייעוץ חיצוניים למיצוי משאבים.
6. שיפור היערכות הרשויות המקומיות לחירום.
7. הנגשת מבני ציבור.

ד. **מבני דת - רשויות מקומיות:** להנחות את משרד הפנים להקצות תקציב לרשויות התוכנית, בכפוף לכל דין, לצורך סיוע בהקמה, בשיפוץ ובאחזקת בתי לוויית (בתי עם), מקומות קדושים, בתי קברות ובתי תפילה ברשויות התוכנית. הקצאת התקציב לכל רשות תהיה בהתאם לתבחינים שייקבעו על-ידי משרד הפנים

ומשרד האוצר ובתיאום עם הרשות ובכפוף לתוכנית עבודה רשותית שתאושר על-ידי הגורמים לעיל. היקף התוכנית יעמוד על סך של 5.5 מלש"ח. לצורך כך משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח וסך של 4 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025.

10. משרד החינוך:

להנחות את משרד החינוך להמשיך במהלך השנים 2029-2025 את הפעילות בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי יחד עם ראש הרשות והממונה על התקציבים במשרד האוצר או מי מטעם, בהיוועצות עם נציגים מרשויות התוכנית. היקף התוכנית יעמוד על סך של 50 מלש"ח, מתוכם יוקצו למשרד החינוך סך של 42 מלש"ח לטובת החינוך הפורמלי ו-8 מלש"ח לטובת החינוך הבלתי פורמלי מהמקורות האמורים בסעיף 26. לצורך כך יקצה משרד החינוך מתקציבו סך של 15 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025 כמו כן, סך של 35 מלש"ח יוקצו מהמקורות המפורטים בטבלה בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025. התוכנית תכלול הערכה ומדידה ותיתן מענה בתחומים שלהלן:

א. **חינוך פורמלי:** משרד החינוך יגבש יחד עם הרשות תוכנית מותאמת לצורכי היישובים שתכלול פעולות לשיפור הידע, היכולות והמיומנויות של התלמידים ביישובי התוכנית לאורך הרצף החינוכי, זאת בין היתר על ידי תגבור פעילויות, לימודי (STEM) מט"ח, הקמת עוגנים ויוזמות חינוכיות ביישובי התוכנית כמו רווחה חינוכית, פעולות לשיפור האקלים החינוכי, שיפור, שדרוג והצטיידות מעבדות ומרחבים לכל שכבות הגיל, במטרה לחזק מיומנויות המאה-21, טיפול וליווי משפחות לתלמידים בסיכון, תגבור מקצועות ליבה ואומנויות, עידוד מצוינות, לרבות בבחינות הבגרות ועידוד תלמידי בתי ספר ללימודים גבוהים בדגש על מקצועות מותאמים לשוק התעסוקה, חינוך לקריירה, השכלת מבוגרים ופעולות לשיפור השליטה בשפות בדגש על העברית הדבורה, לאורך הרצף החינוכי, טיפוח מנהיגות ופיתוח מקצועי בקרב הצוותים החינוכיים ופיתוח והטמעת חומרי למידה מותאמים בכל תחומי הדעת לחברה הדרוזית ברמת הגולן. לצורך כך יוקצו למשרד החינוך סך של 27 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025 ומשרד החינוך יקצה מתקציבו על פני השנים

2025-2029 סך של 15 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה בסעיף 26.

ב. **חינוך בלתי פורמלי:** להנחות את משרד החינוך לגבש יחד עם הרשות תוכנית לחיזוק תחומי המצוינות והובלת השינויים בקרב בני הנוער ביישובי התוכנית. התוכנית תכלול חיזוק תחומי המצוינות, המנהיגות והובלת השינויים בקרב התלמידים ביישובי התוכנית, פעילות בלתי פורמלית החל מחינוך טרום חובה ועד החינוך העל יסודי והתיכונים ותכלול חוגים, פעילות חברתית, העשרה וחינוך סביבתי וזאת תוך דגש על מענים לאורך הרצף החינוכי בהתאם לצורך ומענים דיפרנציאליים בין יישובים ובחירת המענים ברמה הבית ספרית. לצורך כך משרד האוצר יקצה למשרד החינוך סך של 8 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029.

הסעות למוסדות חינוך: משרד החינוך יגבש תוכנית להסדרה ותקצוב נושא ההסעות לתלמידי מוסדות החינוך (כולל בעלי מוגבלות) בכלל יישובי התוכנית שמתאפיינים בטופוגרפיה ותשתיות קשות עם שיעורי שיפועים גבוהים ופרוסים על פני שטחים גדולים, זאת במסגרת ועדה משרדית, תוך היוועצות עם הרשות. לצורך כך יוקצו למשרד החינוך סך של 1.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור. למניעת כפל תקצוב, יובהר שחלק מהסעיפים הצפויים להיכלל בתוכנית משולבים בבסיס תקציב משרד החינוך, לפיכך ככל שפריט בתוכנית הוכלל כבר באותו היקף כספי לאותה מטרה ולאותו פרק זמן בבסיס התקציב, יראו אותו כאילו תוקצב במסגרת התוכנית.

11. **משרד הרווחה והביטחון החברתי - תגבור שירותי רווחה:** להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להמשיך ולתגבר את הפעילות בתחום הרווחה ביישובי התוכנית בשנים 2025-2029 בהתאם לקריטריונים שייקבעו בתיאום עם הרשות וראשי הרשויות בהתאם לצרכים הייחודיים של יישובי התוכנית, במימון ממשלתי מלא, בהשקעה כוללת של 15 מלש"ח. לצורך כך יוקצו למשרד הרווחה והביטחון החברתי סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26, כמו כן משרד הרווחה והביטחון החברתי יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

12. **משרד העבודה:** להנחות את משרד העבודה לפעול לטובת המשך שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה ברשויות התכנית, בכלל זאת

באמצעות מרכז הכוון תעסוקתי, תוכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות וקידום תוכניות תעסוקה ביישובי התכנית. לצורך כך יוקצו מהמקורות האמורים בסעיף 26 למשרד העבודה סך של 10 מלש"ח ומשרד העבודה יקצה מתקציבו סך של 10 מלש"ח שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

13. משרד התרבות והספורט:

א. **פעילויות תרבות:** להורות למשרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תכנית לעידוד והרחבת פעילויות התרבות והאומנות ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 2 מלש"ח, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 וזאת במסגרת תקנת הרשאה להתחייב. ביצוע הוראות סעיף זה ייעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ב. **פעילות ספורט:** להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש בתיאום עם הרשות תוכנית לחיזוק ותגבור פעילויות הספורט המקצועי או העממי ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 3 מלש"ח, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 ובפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. ביצוע הוראות סעיף זה ייעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ג. **תשתיות ספורט:** להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תכנית לצמצום פערים בתשתיות פיזיות בתחום הספורט במסגרת תכנית המתקנים הלאומית לספורט כפי שהתפרסמה או תתפרסם מעת לעת ובכפוף לכללי החלוקה הקבועים בה. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח בהתאם לטבלה שבסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

14. תחום המדע והחדשנות הטכנולוגית:

א. להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה לתמוך בפעילות חינוכית בלתי פורמלית בתחומי המדעים והטכנולוגיה. לצורך כך, בין השנים 2025-2029 יקצה המשרד מתקציבו 2 מלש"ח נוספים לרשויות התוכנית מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה במסגרת אמות המידה המקובלות במשרד ובכפוף לכללי מבחן התמיכה וכל דין. לצורך כך יוקצו למשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה סך של 1 מלש"ח והמשרד יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח בהתאם לטבלה בסעיף 26.

ב. **הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית:** לרשום את הודעת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן - רשות החדשנות) כי תפעל בשנים 2025-2029 לעידוד יזמות טכנולוגית, הקמת חברות הזנק ושילוב בני המגזר הדרוזי בתעסוקה בענף ההייטק, הכול בשים לב לכלים ולאמצעים העומדים לרשותה, תוך בחינת התאמתם למצב הקיים באזור. לצורך מימון סעיף זה, יוקצו לרשות החדשנות סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. פעילויות רשות החדשנות כאמור בהחלטה זו לעיל תבוצענה בהתאם להוראות החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, תשמ"ד-1984, לסמכויותיה ולאמצעים העומדים לרשותה ומבלי לפגוע בסמכויות האורגנים שלה.

15. המשרד להגנת הסביבה:

א. יוקצה למשרד להגנת הסביבה סך של 3.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת ביצוע פרויקטים סביבתיים ביישובי התוכנית, לרבות לטובת נושאי חינוך סביבתי, השתתפות במימון הכשרת עובדי רשויות התוכנית בנושאי סביבה, השתתפות בעלויות פיקוח ואכיפה סביבתיים ביישובי התוכנית ופרויקטים בנושא התמודדות עם משבר האקלים ביישובי התוכנית, כל אלו בתנאים שיקבע המשרד להגנת הסביבה.

ב. להנחות את המשרד להגנת הסביבה לפנות לקרן לשמירת הניקיון (להלן – הקרן) בבקשה כי תבחן, בכפוף לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984 והתקנות לפיו, להקצות מתקציבה סך של עד 7 מיליון ש"ח הקמת תשתיות לטיפול בפסולת גזם ופסולת בניין ביישובי התוכנית ופינוי מפגעי פסולת לסוגיה

מהשטחים הפתוחים שביישובי התוכנית וטיפול בהם באמצעות מחזור ככל האפשר, והכול בהתאם לתנאים שתקבע הקרן.

ג. סך התקציב כאמור בסעיפים 8(א) ו-8(ב) יוקצה בין יישובי התוכנית באופן הבא: 30% יחולק באופן שווה בין כל רשויות ההחלטה ו-70% יוקצה ביניהם באופן יחסי למספר התושבים בהם.

16. **משרד החקלאות וביטחון המזון:** להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון:

א. לפעול למתן מענקי השקעות הון עבור חקלאים ביישובי התכנית לטובת המאמץ להבטחת ביטחון המזון הלאומי.

ב. לפעול לקידום תכנית הדרכה והכשרה ייעודית לתושבי יישובי התכנית לצורך כניסתם של תושבי יישובי התכנית לענפי חקלאות חדשים ולשימוש בשיטות גידול מתקדמות כולל באמצעות חלקות מודל לבחינת טכנולוגיות וגידולים חדשניים.

ג. לפעול להקמה, שדרוג והכשרה של תשתיות מים חדשות וקיימות ביישובי התוכנית במטרה לאפשר הוספה של שטחים חקלאיים.

ד. לפעול לשיקום דרכים חקלאיות קיימות ולפריצות דרכים חדשות במטרה לאפשר לתושבי יישובי התכנית גישה נוחה ובטוחה לעיבוד הקרקע וטיפול בתוצרת החקלאית.

ה. לפעול להקצאת תקציבים במסגרת נוהל התמיכות בפרויקטי ניהול נגר על ידי רשויות ניקוז לטובת ביצוע פעולות הסדרה ותחזוקה של תשתיות ניקוז באגני ניקוז המשפיעים על יישובי התכנית באמצעות רשויות הניקוז.

ו. לפעול לתמיכה בהקמת חוות חקלאיות חדשות או שדרוג ושיפוץ חוות חקלאיות קיימות.

ז. לצורך יישום תוכנית זו, משרד החקלאות וביטחון המזון יקצה מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 10 מלש"ח על פני השנים 2025-2029 וזאת באופן הבא: בשנת 2025 יוקצה סך של 2 מלש"ח לטובת משרד החקלאות וביטחון המזון. בשנים 2026-2029 יוקצה בכל שנה סך של 0.75 מלש"ח למשרד

החקלאות וביטחון המזון והמשרד יקצה מתקציבו סך של 1.25 מלש"ח בהתאם לטבלה בסעיף 26.

17. משרד הכלכלה והתעשייה:

א. **פיתוח אזורי תעשייה:** להורות למשרד הכלכלה והתעשייה לגבש יחד עם הרשות, בתוך 120 יום, תכנית להשלמת תכנון, ופיתוח אזורי תעשייה, לרבות השתתפות בהוצאות פיתוח וניהול אזורי התעשייה החדשים והקיימים בתחומי רשויות התוכנית (להלן - אזורי התעשייה), בהתאם לנוהל מנהל אזורי תעשייה. לצורך כך יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 15 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. **מסלולי הון אנושי ייחודי חדש:** על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני העדה הדרוזית מיישובי התוכנית, להטיל על הרשות להשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן - הרשות להשקעות), לגבש בתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר הוראת מנכ"ל ייחודית לטובת קליטתם בשוק התעסוקה של בני העדה הדרוזית מיישובי התוכנית. עבור יישום הוראת המנכ"ל יוקצו לרשות להשקעות סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. **תיעדוף במסלולי הון אנושי בתעשייה עתירת הידע:** על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני האוכלוסייה הדרוזית מיישובי התוכנית בתחום התעשייה עתירת הידע, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף בקשות להעסקתם בתוכניות הקמה, זאת במסגרת הוראות המנכ"ל 4.18 ו- 4.20 שמפעילה הרשות להשקעות. לשם כך יוקצו 2 מלש"ח, מתוכם יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 0.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 והמשרד יקצה מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. תעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל. בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק מהתקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' וה' של הרשות להשקעות.

ד. **פריזון וייצור מתקדם:** על מנת להעלות את רמת החדשנות והפריזון במפעלי תעשייה ביישובי התוכנית, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף, במסגרת הוראת מנכ"ל 4.68, בקשות שיוגשו

על ידי מפעלים מיישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 1.5 מלש"ח מתקציבי הרשות להשקעות בהתאם לטבלה בסעיף 26 וסך של 1.5 מלש"ח יוקצה לרשות ההשקעות מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. תעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל. בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק התקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' וה' של הרשות להשקעות.

ה. **סיוע לעסקים קטנים ובינוניים:** להטיל על הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה לפעול לעידוד, קידום ופיתוח העסקים הקטנים והבינוניים ביישובי התכנית בהיקף של 3.3 מלש"ח לפי הטבלה שבסעיף 26, מתוכם יוקצה לסוכנות סך של 2.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 כמו כן, משרד הכלכלה והתעשייה יקצה מתקציבו סך של 0.8 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. **הכשרות מקצועיות:** להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה לפרסם מקצה ייעודי במסגרת הוראת מנכ"ל 1.8 למעסיקים שהאתר שבו פועל עסקם הוא ביישובי התוכנית ולתעדף בקשות של מיזמים משותפים שבהם המוכשרים או המעסיקים הם תושבי יישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

18. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי:

א. **תקצוב למבני ציבור:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך ברשויות התוכנית בהקמה, שיפוץ, תכנון והצטיידות של מבני ציבור, לרבות תשתיות שאושרו לפי כל דין ובכלל זה בפיתוח תשתיות מים וביוב. ברשויות בהן משק המים מופעל באמצעות תאגיד, תועבר התמיכה לפיתוח תשתיות מים וביוב לתאגידי המים באמצעות הרשויות. לצורך כך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 8 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. **מיתוג ומיזמי תיירות:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, בתיאום עם משרד התיירות, להמשיך בשנים 2025-2029 ביישום התוכנית למיתוג התיירות ומיזמי תיירות ביישובי התוכנית. לצורך כך משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי

יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025.

ג. **מרכזי נעורים:** להנחות את המשרד להפעיל בשנים 2029-2025 את פרויקט "מרכזי נעורים" ביישובי התוכנית. מרכזים אלה יפעלו באופן עצמאי להעצמת בני הנוער ואוכלוסיית הצעירים הדרושים ביישובי התוכנית על ידי פיתוח מנהיגות, חיזוק ההתנדבות והמעורבות החברתית, שיפור הישגים לימודיים, חינוך למצוינות, מתן מענה לנוער בסיכון ועשייה למען החברה והסביבה. פעילות המיזם תלווה על ידי ועדה בהשתתפות משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי והרשות. לצורך יישום סעיף זה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה מתקציבו סך של 6 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025.

ד. **מנועי צמיחה כלכליים לרשויות:** משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה סך של 5.2 מלש"ח לטובת פרויקטים מניבים כלכלית לרשויות התוכנית בהתאם לטבלה שבסעיף 26. לצורך כך יוקצו למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 5.2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025. הפעילות האמורה תיעשה בהתאם למבחן תמיכה שיפרסם המשרד.

ה. **יחידות צעירים:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך באוכלוסיית הצעירים של רשויות התוכנית במטרה לקדם מענים ופעילות לחיזוק והעצמת אוכלוסיית הצעירים. לשם כך, יוקצו למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025. כמו כן המשרד יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025.

ו. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יבצע את הפעולות הנדרשות ממנו בסעיפים א'-ה' לעיל לצורך יישום החלטה זו, בכל יישובי התוכנית, לרבות ביישובים שאינם בתחומי הנגב או הגליל, בהתאם להגדרתם לפי חוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"ב-1991 וחוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ג-1993.

19. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים:

א. **תכנון ופיתוח תשתיות תחבורתיות:** להורות למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים להכין תוכנית פיתוח תשתיות תחבורה ביישובי התוכנית וכן לנקוט בפעולות נוספות לשיפור תשתיות

התחבורה העירונית ובכלל זה: כבישים עירוניים, כבישי טבעת, ביצוע תוכניות תמרור, חניוני רכב כבד, כבישים חוצי יישובים וקידום תכנון סטטוטורי ומפורט, הכול ביישובי התוכנית. היקף התוכנית יעמוד על 100 מלש"ח, 50 מלש"ח מתקציב משרד התחבורה והבטיחות בדרכים ו-50 מלש"ח יוקצו למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים מהמקורות האמורים בסעיף 26 וזאת בפריסה על פני השנים 2025-2029, בהתאם לטבלה בסעיף 26.

ב. **תחבורה ציבורית:** להורות למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים לגבש תוכנית לפיתוח התחבורה הציבורית ביישובי ההחלטה, לרבות הסדרת התשתיות הנדרשות לתפעול התחבורה הציבורית כולל מסופים, תחנות קצה, תחנות עצירה לאוטובוסים. לצורך כך משרד התחבורה והבטיחות בדרכים יקצה מתקציב סל פיתוח מסופים על פי כללי ההקצאה הנהוגים לגביו סך של 4 מלש"ח על פני השנים 2025-2029 בפריסה כאמור בטבלה שבסעיף 26. בכפוף להוראות חוק התקציב ניתן יהיה להעביר עודפים בין השנים.

20. **משרד התיירות:** משרד התיירות יפעל לפיתוח התיירות ביישובי התכנית בהתאם לתוכנית שתגובש על ידי משרד התיירות ובתיאום עם הרשות ובכפוף לנהלים הקבועים במשרד התיירות. התוכנית תתייחס לפיתוח תשתיות תיירות ציבוריות, אכסון מלונאי ושיווק, ובכלל זה הובלת המיתוג ופעולות לעידוד התיירות בשנים 2025-2029. היקף התכנית יעמוד על 10 מלש"ח לצורך כך יוקצו למשרד התיירות סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 ומשרד התיירות יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה שם.

21. **משרד האנרגיה והתשתיות:** להנחות את משרד האנרגיה והתשתיות לפעול לקידום מעבר לאנרגיה מקיימת ביישובי התכנית באמצעות קידום פרויקטים בתחום אנרגיה מקיימת ובכלל זה, בין היתר, פרויקטים להתייעלות באנרגיה, ייצור אנרגיה מתחדשת ואגירת אנרגיה. לצורך כך משרד האנרגיה והתשתיות יקצה מתקציבו סך של 0.5 מלש"ח לשנת 2025 ו-0.5 מלש"ח לשנת 2026 אשר יועברו לפרויקטים ביישובי התכנית בהתאם לקריטריונים והנחיות שיקבע משרד האנרגיה והתשתיות.

22. **כללי:**

א. המשרדים הכלולים בהחלטה זו יגישו למשרד ראש הממשלה ברבעון הראשון בכל שנה תכנית עבודה לביצוע חלקיהם כאמור

בהחלטה זו. כמו כן, ידווחו למשרד ראש הממשלה אחת לרבעון על ההתקדמות ביישום סעיפי ההחלטה שבאחריותם וזאת בהתאם לטופס הדיווח המצורף בנספח ג' בהחלטה זו.

ב. **ועדת היגוי:** ועדת ההיגוי ליישום החלטה זו תהיה ועדת ההיגוי שהוקמה לפי סעיף 24(ב) להחלטת הממשלה מס' 2856 מיום 9.3.2025 (להלן – ההחלטה המקבילה).

תפקידי הוועדה וסמכויותיה יהיו כדלקמן:

1. במהלך הרבעון הראשון של כל שנה - ועדת ההיגוי תקבע מדדים ויעדים לכל אחד ממשרדי הממשלה שבהחלטת הממשלה וזאת במסגרת תוכנית העבודה השנתית שלו.

2. לדון בתוכניות העבודה ליישום החלטה זו ולאשרן. תכניות אלו יוגשו לוועדה על ידי המשרדים והיחידות הרלוונטיים.

3. לבצע פיקוח ומעקב אחר יישום החלטה זו.

4. לפעול להסרת חסמים בביצוע ההחלטה וזאת מבלי לגרוע מסמכויות משרדי הממשלה, מוסדות התכנון וגופים סטטוטוריים על פי דין.

5. ועדת ההיגוי תתכנס לפחות אחת לחציון.

ג. על מנת להביא להגברת האמון של הציבור ברשויות התכנית בפעילות משרדי הממשלה, הרשות תקדם אסטרטגיית מיתוג והסברה לפעילות משרדי הממשלה הנעשות מכוח החלטה זו (לוגו לתוכנית, שם לתוכנית ואסטרטגיית מיתוג ופרסום). הממשלה מנחה את משרדי הממשלה לשתף פעולה ולאמץ את המיתוג הייעודי שייקבע על ידי הרשות.

ד. יישום התקציבים שהוקצו לפי החלטה זו ייעשה בכפוף לכל דין בפרט פעולות מסוג תקצוב, רכש או תמיכות אשר תבוצענה, בין השאר, בהתאם להנחיות החשב הכללי והיועצת המשפטית לממשלה וליתר הכללים הרלוונטיים בנושאים אלו, לרבות בעניין מניעת כפל מימון. יישום התקציבים בדרך של תמיכה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, ייעשה במסגרת מבחני תמיכה כלליים בפעילות הנתמכת הנדונה, ככל שישנם.

ה. אופן חלוקת התקציבים, מיפוי הצרכים וגיבוש קולות קוראים הנגזרים מהחלטה זו יבוצעו בשיתוף עם הרשות.

23. הרשות לפיתוח כלכלי-חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים:

א. הרשות תהיה אחראית על תכלול התוכנית, ריכוזה ומעקב אחר יישומה ע"י משרדי הממשלה ורשויות התוכנית אל מול ועדת ההיגוי. הרשות תרכז את עבודת ועדת ההיגוי.

ב. המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה שהחלטה נוגעת לעניינם ימנו גורם מקצועי בכיר אשר ירכז את עבודת המשרד בכל הקשור לדיווח לרשות, לוועדת ההיגוי ולגיבוש תכנית העבודה ויישומה. גורם זה ידווח לרשות לפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים בתוך 30 יום מקבלת החלטה זו על התקדמות תכנית העבודה במשרדו ועל חסמים, פערים או כשלים בביצועה וישתף פעולה באופן מלא עם הרשות. ריכוז התכנית על ידי הגורם המקצועי יבוצע אל מול הגורמים הממונים במשרדים ומול רשויות התוכנית הרלוונטיות והרשות בהתאם לצורך ולסוג הפעילות שנקבעה.

ג. כתנאי למתן תקציבי ההחלטה, יישובי התכנית יתחייבו לדווח באופן ובתדירות הנדרשים וישתפו פעולה עם הרשות בהתאם לנוהל דיווח שיפורסם על ידיה בתוך 60 ימים ממועד קבלת החלטה זו. למימוש סעיף זה, ראש הרשות המקומית ימנה עובד בכיר מטעמו לביצוע האמור.

ד. הרשות תפעל בשקיפות מרבית ותפרסם לציבור את מסגרת המדידה של התכנית ועדכונייה על אודות סטטוס היישום ועמידה ביעדי ההחלטה.

ה. להנחות את משרד ראש הממשלה להקצות סך של 10 מלש"ח, 5 מלש"ח מתקציבו בהתאם לטבלה שבסעיף 26 ו-5 מלש"ח יוקצו מהמקורות האמורים בסעיף 26, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לצורך תקצוב הפעילות הייעודית של הרשות. פעילות זו כוללת בין היתר פרסום קולות קוראים, מיזמים משותפים, תכנון אסטרטגי, הסרת חסמים בלתי צפויים, קידום פרויקטים אזוריים, פיתוח קהילתי וחברתי ועוד. כמו כן, להנחות את הרשות לפעול לגיבוש תוכנית פעולה מדידה לחיזוק תשתיות החוסן בחברה הדרוזית, בדגש על העצמת ארגוני חברה אזרחית בתחום זה ובתחומים נוספים. תוכנית הפעולה תכלול הצגת תמונת מצב, אתגרים וחסמים

מזכירות הממשלה

בכל הקשור להעצמת ארגוני החברה האזרחית בחברה הדרונית ביחס לאוכלוסייה הכוללת וזאת בדגש על הגברת החוסן וההשתלבות בכל תחומי החיים. עוד תכלול התוכנית אמצעים וכיווני פעולה לצמצום הפערים שיזוהו.

24. אין באמור במנגנוני המעקב והבקרה הקבועים לעיל כדי לגרוע מתחולת סעיפים 154-158 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 ביחס להטבות הניתנות מכוח פרק כ"ו לחוק האמור.

25. התקציב התוספתי של משרד האוצר שנועד תחילה לטובת הרשות הלאומית לביטחון קהילתי יוקצה לסעיפים אחרים בתיאום בין משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר ובהתאם יעודכנו הטבלאות שלהלן (ראה הערת מזכירות הממשלה).

26. בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך יישום כלל הצעדים בהחלטה זו ולצורך מימון פעולה מאזנת כהגדרתה בסעיף 40א לחוק האמור, יוקצה סך של כ-518.7 מלש"ח, בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לחלוקה שלהלן ולטבלה התקציבית שלהלן ולכשיאושר חוק התקציב השנתי לשנת 2025 :

א. כ- 368 מלש"ח מתוך הסכומים שיועדו בהצעת חוק התקציב לשנת 2025 לטובת החלטות ממשלה בעניין רשויות מקומיות בשנים 2025-2029.

ב. 151.15 מלש"ח מתקציבי המשרדים המצוינים בהחלטה כמפורט בטבלה שלהלן :

משרד	סעיף	סה"כ תקציב	משרדי	תוספתי	2025	2026	2027	2028	2029
בינוי ושיכון	תכנון-האצת תכנון מפורט	7		7	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
בינוי ושיכון	פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית	8		8	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
בינוי ושיכון	פיתוח תשתיות במרקם הוותיק	30		30	6	6	6	6	6

מזכירות הממשלה

								והסרת חסמי תכנון ופיתוח	
2	2	2	2	2	10		10	תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית/מ עורבת	בינוי ושיכון
2	2	2	2	2	10		10	פעילות חברתית	בינוי ושיכון
1	1	1	1	1	0	5	5	הקדן לשיקום שטחים פתוחים	רמ"י
			1	1	2		2	תכנון- קידום ותיקון והסרת חסמים בתוכניות מתאר	מינהל התכנון
0	2	2	2	2	8		8	תכנון- וועדת תכנון משותפת	מינהל התכנון
1	1	1	1	1	5		5	תכנון- תגבור מחלקות הנדסה ברשויות	מינהל התכנון
0	0	0	0	0	0		0	תכנון- מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים	מפ"י
0	0	0	0	0	0		0	הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים	מפ"י

מזכירות הממשלה

1	1	1	1	1	5	0	5	תכנון- צמצום פערי הרישום בתכניות קיימות ומאושרו ת	מפ"י
16	16	16	16	16	80		80	רשויות- צמצום פערים	הפנים
3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	11	8	19	תגבור תקציב פיתוח	הפנים
2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	8	6	14	העצמת רשויות	הפנים
1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	4	1.5	5.5	רשו"מ- בתי עם ועלמין	הפנים
8.4	8.4	8.4	8.4	8.4	27	15	42	חינוך פורמלי	חינוך
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	8	0	8	חינוך בלתי פורמלי	חינוך
0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	1.5	0	2	הסעות	חינוך
3	3	3	3	3	10	5	15	תגבור שירותי רווחה	רווחה
4	4	4	4	4	10	10	20	פעילות תעסוקתית	עבודה
1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	3.85	3.85	8	הרשות לביטחון קהילתי	בל"מ ילעניין משרד זה ראות סעיף 25 להחלטה
2	2	2	2	2	5	5	10	הקמת מתקני ספורט ביישובי התכנית	תרבות וספורט
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	2	1	3	פעילות ספורט	תרבות וספורט
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	2	1	3	פעילות תרבות	תרבות וספורט
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	1	1	2	משרד החדשנות המדע , והטכנולו גיה	מדע

מזכירות הממשלה

0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	רשות החדשנות	מדע
1	1	1	2.1	2.1	3.5	7	10.5	פרויקט ם לשיפור הסביבה, קרן הניקיון ואקלים	הגנת הסביבה
2	2	2	2	2	5	5	10	חיוזק החקלאו ת והתשתיו ת החקלאיו ת	חקלאות
3	3	3	3	3	15	0	15	פיתוח אזורי תעשייה ותמיכה במנהלות באזורי תעשייה	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	מסלול הון אנושי ייחודי חדש	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	1.5	2	תיעדוף במסלולי הון אנושי בתעשיות עתירת ידע	כלכלה
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	1.5	1.5	3	הגברת הפריון ויצור מתקדם	כלכלה
0.66	0.66	0.66	0.66	0.66	2.5	0.8	33.	סיוע לעסקים קטנים ובינוניים ומינהלת מעסיקים	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	הכשרות מקצועיו ת	כלכלה
0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0	1	1	מיתוג ההיירות	נגב-גליל
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	8	0	8	תקצוב משלים למבני ציבור	נגב-גליל
1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	0	6	6	מרכזי נעורים	נגב-גליל

מזכירות הממשלה

1.04	1.04	1.04	1.04	1.04	5.2	0	5.2	פרויקט ם כלכלים מניבים ברשויות	נגב-גליל
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	1	3	מרכזי צעירים	נגב-גליל
20.8	20.8	20.8	20.8	20.8	50	54	104	השקעות בתחבורה	תחבורה
2	2	2	2	2	5	5	10	פיתוח ענף התיירות ביישובי התכנית	תיירות
			0.5	0.5	0	1	1	פרויקט ם	אנרגיה
2	2	2	2	2	5	5	10	תקציב פעילות רשות	רה"מ
101.54	103.54	103.54	105.04	105.04	367.55	151.15	518.7		סה"כ

27. יישום החלטה זו, על כל סעיפיה, כפוף לאישורו בכנסת של חוק התקציב לשנת 2025.

נספח א'-רשימת יישובי התכנית

מס' תושבים*	מס' תושבים*	ישוב
11,269	מס' תושבים*	מגידל שמס
6,919	מס' תושבים*	בוקעת'א
4,184	מס' תושבים*	מסעדה
2,422	מס' תושבים*	עין קניא
24,854	מס' תושבים*	סה"כ

מזכירות הממשלה

- למ"ס – אוכלוסייה ביישובים שבהם 2000 תושבים ויותר – אומדנים ארעיים לסוף אוקטובר 2024

נספח ב' – טופס דיווח החלטת הממשלה

[illegible]

עדיפות לאומית

בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן – **החוק**), בנושא עדיפות לאומית, השיקול המרכזי ביסוד החלטה זו הוא הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק.

לפי נתוני הלמ"ס, נכון לסוף שנת 2024, האוכלוסייה הדרוזית ברמת הגולן מונה 24,854 תושבים המתגוררים בארבעה יישובים שדירוגם במדד הכלכלי חברתי הוא 3.

לאוכלוסייה הדרוזית מאפיינים ייחודיים המבחינים בינה לבין יתר המגזרים באוכלוסייה בישראל, הן מבחינת מאפייני האוכלוסייה והן מבחינת מאפייני היישובים. הדרוזים בישראל הם עדה דתית סגורה. בשנת 1957 הוכרה העדה הדרוזית כעדה נבדלת הזכאית להקים מוסדות עדתיים עצמאיים, ובכלל זה בית דין דתי עצמאי, מועצה דתית עצמאית ועוד. היישובים הדרוזיים בגולן שואפים לאינטגרציה חברתית במדינה ובחברה הישראלית, תוך שמירה על ייחודם הדתי והתרבותי. הדרוזים חיים בקהילה סגורה השומרת בקנאות על תרבותה הייחודית, תוך התבדלות משאר האוכלוסייה, לרבות אוכלוסיית המיעוטים. ככלל, בני הקהילה מתחתנים בתוך הקהילה ונשארים לגור בתוך יישוביהם וממעטים לעבור למקומות

אחרים וזאת מחשש לשלמות והישרדות הקהילה ועל מנת לאפשר לה להמשיך להתמודד עם השינויים שמתחוללים בעקבות תהליכי מודרניזציה שהם עוברים. שוני זה אף גדול יותר כשמדובר בתושבי היישובים הדרוזים ברמת הגולן, שלהם מאפיינים שונים והם רואים בעצמם מגזר נפרד ונבדל משאר אוכלוסיית הדרוזים.

היישובים הדרוזים ברמת הגולן סובלים מפערים במגוון תחומי החיים מול כלל יישובי הארץ, כפי שיפורט בהמשך. לטובת צמצום פערים, היישובים הדרוזים ברמת הגולן נכללו בהחלטות ממשלה נפרדות-החלטה מס' 1052 מיום 15.12.2013, החלטה 717 מיום 28.11.2021, החלטה מס' 891 מיום 27.8.2023 והחלטה 1974 מיום 7.7.2024.

בהמשך לכך בהחלטה זו, הממשלה מחליטה לקבוע כי היישובים הדרוזיים המפורטים בנספח ב' להחלטה, יהיו בעלי עדיפות לאומית בשנים 2025-2029, וכן לקבוע להם תכנית פיתוח לשנים 2025-2029.

התוכנית המוצעת כעת נועדה לתת מענה מקיף ליישובים הדרוזים בגולן, תוך התמקדות במנועי צמיחה כלכליים, תכנון ובניה, פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, פיתוח תשתיות תחבורה, פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים, חיזוק החוסן האזרחי, לשם פיתוחם העתידי של היישובים שבתכנית.

היישובים הדרוזיים בגליל ובכרמל נכללו בהחלטה מס' 959 מיום 10.1.2016 לשנים 2016-2019, בהחלטה 716 מיום 28.11.2021, בהחלטה 1975 מיום 7.7.2024 וכן בהחלטת ממשלה מס' ... מיום .... המובאת לאישור הממשלה במקביל להחלטה זו שעניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029.

יצוין כי ביום 7 באוקטובר 2023 החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מחבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל. במתקפת טרור זו נרצחו מאות רבות של אזרחים, לרבות אנשי כוחות הביטחון השונים, ונפצעו אלפים. בנוסף, למאות אזרחים וחיילים שנשבו על ידי ארגון הטרור חמאס והועברו לרצועת עזה.

נוכח האירועים האמורים, הכריז שר הביטחון, ביום 7 באוקטובר 2023 על מצב מיוחד בעורף בהתאם לסמכותו לפי סעיף 9ג(ב) לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951 ובהמשך לכך התקבלה החלטת ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי מספר ב/22 מיום 7.10.2023 בעניין נקיטה בפעולות צבאיות משמעותיות לפי סעיף 40(א) ו-40(א1) לחוק-יסוד: הממשלה.

אירועים אלה השפיעו על כלל תושבי מדינת ישראל והרשויות המקומיות, ובתוך כך באופן משמעותי על היישובים הדרוזיים ברמת הגולן.

בהקשר זה יצוין כי חלק נרחב מהישובים הדרוזיים נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מהאירועים. היישובים, מגידל שמש, מסעדה, עין קיניא, ובוקעתא נכללים בהגדרת אזור מיוחד בהתאם לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה ונזק עקיף) (חרבות ברזל) (הוראת שעה), התשפ"ד-2023. המתייחסת להגדרת אזור מיוחד, אזור שנפגע בחודשים מאי ויוני, אזור שנפגע בחודשים יולי ואוגוסט ואזור שנפגע בחודשים ספטמבר ואוקטובר 2024.

מאפיינים סוציו דמוגרפיים

נכון לסוף שנת 2024, האוכלוסייה הדרוזית בישראל מונה לפי נתוני הלמ"ס כ-153,000 איש. מתוכם כ-25,000 בארבעת היישובים הדרוזיים ברמת הגולן. יש לציין שעקב הדגימה הקטנה, כמעט ואין נתונים שמתייחסים רק לארבעת היישובים הנ"ל והנתונים שמובאים כאן מתבססים על הנתונים של כלל האוכלוסייה הדרוזית בישראל.

במהלך העשור האחרון ירד שיעור הגידול באוכלוסייה הדרוזית בהדרגה: בשנת 2010 היה שיעור הגידול, 1.7% בשנת 2015 – 1.4%, 1.2% בשנת 2021 ובשנת 2022 הוא הגיע ל 1.2%. שיעור זה נמוך מזה של האוכלוסייה המוסלמית (2.2%) ומזה של האוכלוסייה היהודית (1.7%), אך גבוה מקצב הגידול של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (0.7%).

לפי דו"ח הלמ"ס בעניין גודל משק בית ממוצע לפי דת לשנת 2023, גודל משק בית ממוצע היה 3.19 ברמה הארצית. במשפחות הדרוזיות עמד על 3.77, מספר זה נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (4.3) וגבוה מהמשפחות היהודיות (3.03), ומהמשפחות הנוצריות (2.87).

בשנת 2023, מספר הילדים הממוצע עד גיל 17 במשפחות הדרוזיות עם ילדים עד גיל זה הוא 2.00, נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (2.59) ולמשפחות היהודיות (2.46), וגבוה מהמשפחות הנוצריות (1.80). נתון זה משקף את המגמה של הירידה בפריון שמאפיינת את החברה הדרוזית בשנים האחרונות. במהלך שנת 2022 נולדו בישראל 2,186 ילודים לנשים דרוזיות (2,339 ב-2021), כ 1.2% מכלל היילודים שנולדו בישראל בשנה זו (פחות מחלקם באוכלוסייה שעמד על 1.6%).

נתונים אלה משקפים את המגמה של הירידה בפריון שמאפיינת את החברה הדרוזית בשנים האחרונות.

לפי נתוני הלמ"ס לשיעורי פריזון כולל עולה כי רמת הפריזון של נשים דרוזיות המשיכה לרדת בעשור האחרון אל מתחת לשיעור התחלופה (2.1 ילדים לאישה) הנדרש לשמירה על גודל האוכלוסייה, בשנת 2023 1.75 ילדים לאישה.

על פי קובץ מידע שפרסמה הלמ"ס באפריל 2024 לקראת חג נביא שועיב וסיכום פעילות בתי הדין הדתיים הדרוזים שפורסם באתר בתי הדין באפריל 2024, כמו גם, מחקר שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות בשנים 2021-2023, בחברה הדרוזית ניכרת תופעה של עלייה בגילאי הצעירים הרווקים אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילים 25-29 עלה מ-41% בשנת 1997 ל-69.8% בשנת 2020. באותן שנים עלה אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות בגילאים 20-24 מ-49% ל-76%. אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילאים 40-44 עלה מ-3% בשנת 1997 ל-8% בשנת 2020. באותן שנים אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות באותם גילאים לא השתנה ונותר (10%). אחד ההסברים הבולטים לתופעות של הירידה בפריזון, העלייה בגילאי הרווקים והרווקות והעלייה בשיעור הגירושין הוא מחסור שהלך וגבר עם השנים בפתרונות דיור זמינים שגורמים לאוכלוסייה לדחות את הנישואין, שכן בתרבות הדרוזית מקובל להתחתן רק לאחר שבונים בית.

85% מהמשפחות הדרוזיות הן בעלות מבנה מסורתי. המשמעות של מבנה זה היא שנשים לרוב משולבות פחות בשוק התעסוקה, עקב הקושי מצד אחד במציאת מקום תעסוקה בקרבת מקום מגוריהן, ומצד שני הקושי שלהן להתנייד הן בגלל מחסור בתשתיות תחבורה ציבורית מספקות והן מכיוון שדרוזים המקפידים על אורח חיים דתי נוהגים לפי איסור דתי המונע מנשים דרוזיות לנהוג. בסוף שנת 2022 אחוז הילדים בני 0-14 באוכלוסייה הדרוזית (23.8%) נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (27.5%) ושל האוכלוסייה המוסלמית (32.3%), אך גבוה מזה של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (20.6%).

כאשר שיעור בני 65 ומעלה בקרב בני העדה הדרוזית עומד כיום על 7.3%, גבוה מזה של האוכלוסייה המוסלמית (4.7%) אך נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (14.5%) ושל אוכלוסיית הנוצרים הערבים (12.2%). לפי סקר שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות – אחוז בני 65 ומעלה יעמוד בשנת 2035 על 13% בדומה לממוצע הארצי.

נתונים אלו מעידים על כך שהחברה הדרוזית נמצאת בשלבי מעבר מאוכלוסייה צעירה לאוכלוסייה מתבגרת ומזדקנת שמחייב כבר היום להיערך לשינוי המגמה הזו על כל ההשלכות של השינוי הזה.

מאפיינים גאוגרפיים

מנתוני הלמ"ס עולה כי כ- 90% מהדרוזים גרו בסוף 2023 ביישובים דרוזיים (בהם למעלה מ-50% מהתושבים הם דרוזים), כ-8.9% ביישובים ערביים וכ-1.5% ביישובים יהודיים ומעורבים.

כאמור לעיל, החלטת הממשלה עוסקת בתושבים המתגוררים ב-4 יישובים דרוזיים בגולן וביישובים עצמם. בכל היישובים שיעור הדרוזים עומד על 100%. כאמור, בחברה הדרוזית התושבים ככלל לא עוזבים את יישוביהם ואין כמעט הגירה לערים. הצעירים ממשיכים לקיים את אורח חייהם בתוך המשפחה ובתוך הכפר.

מדד הפריפריאליות נערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כשקלול של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית שמבטאת את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב זה מהווה שני שלישים ממשקל המדד; קרבה לגבול מחוז תל אביב, שמבטאת את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה את המרכז הכלכלי והעסקי של המדינה, מרכיב זה מהווה שליש ממשקל המדד.

כל היישובים בהחלטה זו מדורגים במעמד הנמוך ביותר 1 במדד הפריפריאליות.

הפריפריאליות באה לידי ביטוי ישיר גם במרחק היישובים הדרוזים בגולן מהמטרופולין הקרוב אליה, העיר חיפה, המעצים את הקושי של תושביה במציאת פתרונות תעסוקה בכלל ותעסוקה מגוונת בפרט וכן משליך על יכולתם לצרוך שירותים שונים, ובכלל זה שירותי תרבות ופנאי.

בהחלטת הממשלה מספר 919 מיום 10.09.2023, לעניין הגדרת יישובים ואזורים בעלי עדיפות לאומית (להלן – החלטת העדיפות הלאומית), נכללים היישובים הדרוזים ברמת הגולן בנפות הפריפריה הגאוגרפית המוגדרות כאזור עדיפות לאומית.

בהקשר זה יצוין כי לפי המפורט בפרק העדיפות הלאומית להחלטה 919, עפ"י הנתונים הסטטיסטיים קיים מתאם בין פריפריאליות גיאוגרפית לבין פערים כלכליים-חברתיים כפי שהם נמדדים במדד החברתי-כלכלי של הלמ"ס. ואכן, המדד מביא בחשבון, ככלל, את הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, זאת הואיל ומדד הפריפריאליות, מעצם הגדרתו ומרכיביו, מבטא את הפערים הקיימים בין אזורים ויישובים שונים בארץ בקרבתם למחוז ת"א ולריכוזי אוכלוסייה.

חינוך:

בניגוד להובלה בשיעור הזכאות לבגרות בחברה הדרוזית לאורך השנים, ואשר בשנת התשפ"ב (2021-2022) עמד על 91.6% לעומת 75.6% במגזר הערבי ו- 77.2% במגזר היהודי, התמונה שונה בתכלית כשמדובר בשיפור באחוזי תעודות הבגרות המצטיינות, כאשר בשנת התשע"ח (2017-18) עמד אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בעדה הדרוזית על 6.5% לעומת 8.2% ברמה הארצית והפער נשמר גם בשנת התשפ"ב (2021-22) כאשר אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בקרב התלמידים הדרוזים עמד על 9.39% לעומת 13.5% ברמה הארצית- 4.78% בקרב הבנים ו- 13.76% בקרב הבנות. הדבר מעיד, מצד אחד, על השיפור הודות למעורבות הממשלתית אך מצד שני – על הצורך בשימור המצב הקיים והגברת המאמצים לשיפור התוצאות וזאת במטרה לצמצם את הפער בתעודות בגרות מצטיינות בין החברה הדרוזית לקיים הרמה בארצית, נתון אשר בתורו יגדיל את שיעור בוגרי האקדמיה בקרב בני העדה הדרוזית.

בשנת התשפ"ב (2021-22), 43.5% מהתלמידים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 34.6% בלבד מתוך כלל מסיימי התיכון בחינוך הערבי, ובחלוקה מגדרית 26.3% בלבד מהגברים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 59.3% מהנשים הדרוזיות.

יחד עם זאת, הודות לעלייה בנתוני הבגרות בעקבות ההשקעה הממשלתית בתכניות הרב שנתיות שאותן ביצעה הממשלה לאורך השנים בשנים האחרונות, ניכרת עלייה הן במספר הצעירים הדרוזים שממשיכים ללימודי תואר ראשון והן במספר הצעירים שממשיכים לעשות זאת במסגרת האוניברסיטאית.

שיעור המתקבלים ללימודים אקדמאיים בשמונה השנים האחרונות עומד על 30% בקרב בני העדה הדרוזית לעומת 39% ברמה הארצית. שיעור הנושרים מאקדמיה בקרב הצעירים הדרוזים עומד על 17% לעומת 11% ברמה הארצית.

בשנת התשפ"ג (2022/23) למדו 5.9 אלף סטודנטים דרוזים בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל (לא כולל סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה). בהשוואה לשנה הקודמת (תשפ"ב – 2021/22) ירד מספרם ב- 0.2%. לשם השוואה, מספרם של כלל הסטודנטים הערבים עלה ב- 2.2%. כאשר במהלך השנים גדל מספר הסטודנטים הדרוזים פי 3.5 מאז שנת התש"ס (1999/00) שבה עמד מספרם על 1.6 אלף סטודנטים. מספרם של

כלל הסטודנטים הערבים עלה בתקופה זו פי 4.1 ושל כלל הסטודנטים עלה פי 1.7%.

בשנת התשפ"ג סיכויי הכניסה להשכלה גבוהה בקרב הדרוזים עמד על 43%, דומה לאחוז בקרב היהודים (43.7%), פחות מהנוצרים (52.9%) אך גבוה מהמוסלמים (29.2%). אחוז הדרוזים מתוך כלל הסטודנטים שלמדו בשנת התשפ"ג באוניברסיטאות בישראל עמד על 1.8% ובמכללות עמד על 2.3%. בראיה מגדרית, סיכויי הכניסה להשכלה גבוהה בקרב הנשים הדרוזיות עומד על 55.1% לעומת 31.2% בקרב הגברים.

בראיה כללית של התחום האקדמי עדיין קיימים פערים משמעותיים בין המגזר הדרוזי לבין מגזרים אחרים.

בשנת 2022 שיעור בעלי התארים האקדמיים בגיל 35-55 בקרב היישובים הדרוזים היה 12.9% לעומת 23.93% ביישובים הנוצרים ו- 12.12% ביישובים המוסלמים, ושיעור הסטודנטים מקרב בני גיל 20-25 בקרב היישובים הדרוזים היה 16.64% לעומת 24.85% ביישובים הנוצרים ו- 14.39% ביישובים המוסלמים ו-15% באוכלוסייה הכללית.

קבוצת הגיל 20-24 היא קבוצת הגיל המייצגת את הסטודנטים לתואר ראשון שהוא התואר הנפוץ ביותר. בחלקם היחסי של הסטודנטים הדרוזים בני 20-24 מתוך כלל הדרוזים בגילאים אלו חלה ירידה מ- 20.7% בשנת התשפ"ב (2021/22) ל- 20.0% בשנת התשפ"ג (2022/23). לעומת זאת, בחלקם של כלל הסטודנטים הערבים בני 20-24 מתוך הערבים באותם גילים חלה עלייה מ- 16.3% בשנת התשפ"ב ל- 16.9% בשנת התשפ"ג.

בשנת התשפ"ב 2021/22 היה שיעור הסטודנטים הדרוזים בקרב הלומדים לתואר שני היה שווה ליחס שלהם באוכלוסייה 1.6% בעוד בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 86% ו- 2.2% בהתאמה. כאשר הפער גדל בקרב הסטודנטים הלומדים לתואר שלישי, בעוד שיעור הסטודנטים הדרוזי נמוך משמעותית מיחסם באוכלוסייה 0.9%, בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 88.1% ו- 2.3% בהתאמה. מתוך כלל הסטודנטים הדרוזים בשנת תשפ"ג, 73.2% למדו לקראת תואר ראשון, 21.4% – לקראת תואר שני, 1.6% – לקראת תואר שלישי ו-3.9% לקראת תעודת הוראה או תעודה אקדמית אחרת.

בראיה מגדרית, בשנת הלימודים התשפ"ג (2022/23) אחוז הנשים בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר ראשון (63%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (67.7%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (57.8%). גם בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר שני אחוז

הנשים (67.6%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (75.6%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (64.3%).

לפי הלמ"ס, בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) מספרם של אנשי סגל אקדמי דרוזים במוסדות להשכלה הגבוהה היה 185 (0.5%) מתוכם 52 נמנים על הסגל הבכיר לעומת 175 (0.51%) בשנת הלימודים תשפ"ב (2021/22) שמתוכם 51 נמנים על הסגל הבכיר, גידול של 0.1%. גם שיעורם של אנשי סגל ערבים באוניברסיטאות עלה מ-5.3% ל-5.4%.

תעסוקה

מיקומם הגיאוגרפי של יישובי הדרוזים בגולן, ומאפיינים חברתיים האופייניים לאוכלוסייה זו, משפיעים על הגיוון התעסוקתי בהם, ענפי התעסוקה בהם, על שיעור העצמאים הגדול, על יכולת ההשתכרות של העובדים השכירים ועל פיריון העבודה.

לפי נתוני הלמ"ס, בשנת 2023 שיעור המועסקים בחברה הדרוזית עמד על כ-65.5 אלף דרוזים שהינם כ-54.9% לעומת 46% בקרב המוסלמים 60.7% בקרב הנוצרים ו-62.7% בקרב האוכלוסייה הכללית. כמו כן, 83.8% מממשקי הבית של הדרוזים היו משקי בית עם מועסקים, גבוה מהאחוז הכללי באוכלוסייה הכללית שעומד על 79%, בקרב המוסלמים (79.3%) ומהאחוז בקרב הנוצרים הערבים (77.7%).

יש לציין כי מספר השכירים המועסקים בענפי ההיי-טק בשנת 2022 עמד על כ-321 אלף עובדים המהווים כ-9.2% מהעובדים במשק. מתוכם, פחות מ-7,000 עובדים הינם מבני המיעוטים כולל דרוזים (פחות מ-2.5%). מספר חברות ההזניק בישראל עולה על 5,000 אך בחברה הדרוזית כמעט ואין חברות כאלה. בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצה סך של 4 מלש"ח לטובת הסעיף הזה וכעת מוצע להמשיך ולהקצות סך של 4 מלש"ח לטובת משרד החדשנות והמדע.

בשנים 2012 עד 2015, טרם יישום החלטת המשלה מס' 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה ירד מ-44% ל-41% לעומת עלייה של 7% באוכלוסיית הנשים הכללית (מ-69% ל-76%). בשנים 2016 עד 2019, תקופת יישום החלטה 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה ב-11% מ-41% בשנת 2015 עד 52% בשנת 2019. לעומת עלייה של 3% באוכלוסיית הנשים הכללית בתקופה המקבילה. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום ההחלטה הנ"ל.

בשנים 2020 עד 2023, בתקופת יישום החלטות הממשלה מס': 716, 4798 ו-717, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה בשיעור של- 8% מ 51% בשנת 2020 ל 59% בשנת 2023, לעומת עלייה של 1% בקרב נשים ברמה הארצית – מ 78% בשנת 2020 ל 79% בשנת 2023. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום ההחלטות הנ"ל. אצל הדרוזים, יש פער גדול בין שיעור התעסוקה של גברים 71% לבין זה של הנשים 41%.

מנתוני השכר של עובדים דרוזים בהשוואה לממוצע הארצי ניתן לראות כי בשנים 2016 עד 2018, בתקופת יישום החלטה מס' 959, השכר הממוצע של גברים דרוזים עלה ב-15.4%, לעומת עלייה של 9% בכלל הגברים. כלומר, באופן יחסי, שכר גברים דרוזים עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית. כאשר השכר הממוצע של נשים דרוזיות באותה תקופה עלה ב-16.9%, לעומת עלייה של 11.4% בכלל הנשים. כלומר, באופן יחסי, שכר נשים דרוזיות עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית.

בשנת 2019 השכר הממוצע של גברים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 9,366 ש"ח, נמוך בכ-26% משכר הגברים הממוצע ביישובים היהודיים וגבוה ב 16% מהגברים במגזר הערבי. לעומתם, השכר הממוצע של נשים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 4,828 ש"ח, נמוך ב-42% משכר הנשים הארצי.

מאפיינים תכנוניים ומוניציפליים

כלל הרשויות הדרוזיות בגולן נמצאות במעמד סוציאקונומי נמוך -3. כמפורט לעיל, כלל היישובים מדורגים במעמד הנמוך ביותר במדד הפריפריאליות-1.

הרשויות המקומיות הדרוזיות בגולן נמצאות בקשיים כלכליים ותפקודיים מתמשכים בשל העדר מקורות הכנסה מתעשייה, משירותים וממסחר, ושיעור הכנסות עצמיות נמוך, כמפורט מטה, והן נסמכות באופן משמעותי על סיוע מהמדינה. לרשות אחת מתוך 4 הרשויות הכלולות בהחלטה מונה חשב מלווה.

מנתוני קובץ הרשויות בלמ"ס לשנת 2022 -בשנת 2022, סה"כ ההכנסות העצמיות לנפש של הרשויות המקומיות הדרוזיות עמד על 2,540 ש"ח לעומת 5110 ₪ במגזר הכללי ואף נמוך יותר בהשוואה למגזר היהודי העומד על 5640 ש"ח. ממוצע שיעור ההכנסות העצמיות בתקציב המועצות הדרוזיות עומד על 26% לעומת 45% ארצי.

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה למגורים פר תושב עמד על 0.86 אש"ח בישובים הדרוזים לעומת 1.6 אש"ח בישובים היהודיים ו- 1.47 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ 50%).

בשנת 2022, שטחי התעשייה ומסחר (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) ברשויות הדרוזיות עמד על 5.56 מ"ר לנפש לעומת 13 מ"ר במגזר הכללי ו- 14.5 מ"ר במגזר היהודי (פער של מעל 50%).

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה לא למגורים (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) פר תושב עמד על 0.36 אש"ח לתושב בישובים הדרוזיים לעומת 1.98 אש"ח בישובים היהודיים ו- 1.75 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ 80%).

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים מסך ההכנסות העצמיות עמד על 14% ברשויות הדרוזיות לעומת 19% ברשויות הערביות ו- 35% ברשויות היהודיות.

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) מסך ההכנסות עמד על 3.7% ברשויות הדרוזיות לעומת 4.3% ברשויות הערביות ו- 15.3% ברשויות היהודיות.

נתונים אלה מעידים על כך שביישובים הדרוזיים קיים מחסור באזורי תעשייה ומסחר, המהווים פוטנציאל בהגדלת שיעור התעסוקה. כמו כן הרשויות האלה לא נהנות מהכנסות עצמיות בדמות ארנונה עסקית שיכולות לשפר את מצבן הכלכלי.

הגירעון המצטבר לנפש ברשות דרוזית עומד על 0.19 אש"ח לעומת 0.315 אש"ח לתושב ברמה הארצית מה שמעיד שההתנהלות הרשויות בכל הקשור לתקציב השוטף היא טובה יחסית לרשויות אחרות. לשם השוואה במגזר הערבי הנתון עומד על 0.28 ₪ לתושב ובמגזר היהודי 0.58 ₪.

בנוסף לעיל, עקב המציאות הטופוגרפית של היישובים הדרוזים בגולן, הנמצאים באזורים הרריים ובתוך שמורות טבע, מוטלות עליהם מגבלות חמורות בכל תחומי הבינוי והפיתוח. כמו כן, בשל הטופוגרפיה המיוחדת, עלויות הפיתוח של הקרקע ביישובי התכנית גבוהות במידה ניכרת מהממוצע הארצי. הבעיה המרכזית המעכבת את ההתפתחות היישובים ואשר משליכה במישרין על חיי התושבים היא חוסר זמינות בקרקעות לבניה ועלויות הפיתוח הגדולות. חוסר הזמינות בקרקעות וקשיים בקידום תכניות תכנון ובניה המאפשרות בניה למגורים הובילו לכך שלא ניתן מענה לקצב הגידול

של האוכלוסייה בעשורים האחרונים דבר אשר, בשל העובדה שעל פי המסורת הדרוזים אינם יכולים להתחתן כל עוד לא בנו בית, משפיע בתורו על אחוז וגילאי המתחתנים כפי שפורט לעיל.

רווחה:

כפי שצוין לעיל כל הרשויות הדרוזיות בגולן נמצאות במעמד סוציאקונומי נמוך-3. זה בא לידי ביטוי בעוני ובצריכה מוגברת של שירותי רווחה גם במבט לאומי: בשנת 2023 מספר הנפשות במשק בית בחברה הדרוזית עמד על 3.77 לעומת 3.03 בחברה היהודית, 4.30 במוסלמית ו-2.87 בנוצרית.

בשנת 2022, 24.1 אלף דרוזים היו רשומים במחלקות לשירותים חברתיים במשרד הרווחה והביטחון החברתי. שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בקרב הדרוזים היה גבוה משמעותית משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה-באוכלוסייה הדרוזית הוא עמד על 161.5 ל-1,000 נפש ובקרב כלל האוכלוסייה על 118.2 ל-1,000 נפש. 53.6% מהדרוזים הרשומים היו נשים ו-46.4% מהם היו גברים. בהסתכלות פר קבוצת אוכלוסייה – קבוצת הגיל 25-64 (44.2% לעומת 34.2%, בהתאמה) ובקבוצת הגיל 65-74 (7.2% לעומת 5.2%). לעומת זאת, שיעור הרשומים בקרב הדרוזים היה נמוך משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה בקבוצות הגיל: 14-0, 15-24 ו-75 ומעלה.

כאשר בשנת 2022, שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בחברה הדרוזית בני 15 ומעלה בקרב נשואים עמד על 56.3% ובקרב רווקים 29.8% לעומת 42.5% ו-35.9% בהתאמה בחברה הכללית. מתוך 24.1 אלף הדרוזים הרשומים, 14.7 אלף הוגדרו כבעלי נזקקות מוגדרת (60.9%). שיעורם בקרב כלל האוכלוסייה הדרוזית עמד על 98.4 ל-1,000 נפש, והוא היה גבוה באופן משמעותי משיעור בקרב כלל אוכלוסיית ישראל (64.2 ל-1000 נפש). תחולת העוני של ילדים דרוזים עמדה על כ-24% לעומת 21% מהילדים היהודים ו-13% בקרב יהודים לא חרדים.

תחולת העוני של משפחות דרוזיות הייתה גבוהה אף היא כך ש-19% מהמשפחות הדרוזיות נמצאו מתחת לקו העוני לעומת 16% מהמשפחות היהודיות ו-12% בקרב משפחות לא חרדיות.

בשנת 2022 היו במרשם אנשים עם מוגבלות כ-1.096 אלף אנשים עם מוגבלות, ומהם כ-891.1 אלף יהודים ואחרים וכ-204.7 אלף ערבים – מתוכם כ-20.4 אלף דרוזים.

בהתבסס על מחקר שנערך על ידי אוניברסיטת חיפה, לחיים באזור מלחמה השפעות פסיכולוגיות קשות על אנשים כולל ילדים, בני נוער וגיל שלישי.

בתוך כך פחד, חרדה, הפרעת דחק פוסט טראומטית (PTSD) ובעיות נפשיות אחרות עלולות להתעורר עקב חשיפה לאלימות ואירועים טראומטיים. קשיים ולחצים אלה יכולים להיות השפעות ארוכות טווח על יחידים וקהילות, הדורשים תמיכה וסיוע במהלך ואחרי זמנים של סכסוך. כבר עתה, האירועים יחד עם הקושי בהפעלת מסגרות כאלה ואחרות בעת חירום גורם לגידול ניכר בתופעות שליליות הקשורות לוונדליזם, אלכוהוליזם, בריוניות והפרעות נפשיות ואחרות. כמפורט לעיל, כל הישובים שבתכנית נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מאירועי מלחמת חרבות ברזל.

צורך זה התעצם בעקבות האירוע הטרגי בו נפלו 11 ילדים עת טיל ששוגר מלבנון פגע במגרש כדורגל במגדל שמס בו שיחקו. כמו כן, נהרג תושב עין קיניא מנפילת טילים באירוע אחר בצפון. אירוע אשר תוצאותיו הנפשיות על תושבי מגדל שאמס בפרט וכלל אוכלוסיית הדרוזיים בגולן בכלל דורשות התייחסות וטיפול נקודתי ומקיף.

משיח עם גורמי המקצוע במשרד הרווחה והביטחון החברתי עולה כי נוכח המצב, בכלל רשויות התוכנית חל גידול משמעותי במספר המשפחות הנזקקות לשירותי הרווחה, במספר הילדים הנזקקים לטיפולים.

בשנת 2021 שיעור העומדים לדין בקרב האוכלוסייה הדרוזית עמד על כ- 329 ל-100,000 נפש. שיעור זה גבוה מהשיעור בקרב כלל תושבי ישראל שאינם דרוזים (כ- 312 ל-100,000 נפש). שיעור העומדים לדין בקרב הגברים הדרוזים עמד על כ- 630 ל-100,000 נפש, לעומת כ- 583 ל-100,000 נפש בקרב כלל הגברים תושבי ישראל שאינם דרוזים. הנחת המוצא היא כי פערים חברתיים הם אחד הגורמים העיקריים להידרדרות לפשיעה.

לאור הנתונים לעיל, מתמקדת תוכנית סיוע זו בנושאים הבאים:

1. בתחום החינוך, התוכנית כוללת פעילות לקידום החינוך הפורמאלי והלא פורמאלי, הנגשת ההשכלה הגבוהה, הסעות, וסגירת פערים בתשתיות חינוך.
2. בתחום הרווחה התוכנית כוללת הרחבת סל השירותים החברתיים שמקבלים התושבים ביישובים שבתוכנית, טיפול בגיל הרך, הקמת והשלמת מוסדות רווחה ועוד.
3. בתחום התעסוקה, התוכנית כוללת עידוד הקמת עסקים קטנים ובינוניים, סיוע בהכשרה ובהכוונה לעבודה, העצמת נשים בעבודה ופיתוח מקורות תעסוקה. העלאת מיומנות העובדים והתאמתם לדרישות שוק התעסוקה העתידי, פיתוח אזורי תעשייה ותעסוקה.

מזכירות הממשלה

5. בתחום התעשייה וחיזוק הרשויות המקומיות, התוכנית כוללת פיתוח תשתיות ואזורי תעשיה, הקמת מבני ציבור, וחיזוק תעשיית התיירות.

6. בתחום התכנון והדיור, התוכנית כוללת הכנת תכניות מתאר יישוביות, ותוכניות מפורטות בקרקע פרטית. כמו-כן, כוללת התוכנית סיוע במימון פיתוח תשתיות בשכונות חדשות וחיזוק שכונות ותיקות, הסדרת רישום במקרקעין והכנת תצ"רים לרישום סופי.

7. בתחום התחבורה כוללת התוכנית סיוע בשיפור תשתיות תחבורה עירוניות ובין עירוניות, שיפור התחבורה הציבורית והסרת מפגעי בטיחות.

הערת מזכירות הממשלה :

הטבלה לעניין סעיף 25 בהחלטה מפורטת להלן :

משרד	סעיף	נושא	מלש"ח תוספת	משרדי
משרד השיכון	6 ב' (1+2)	מוסדות ציבור ושכונות וותיקות	10	
משרד התרבות והספורט	13 א'	פעילות תרבות	5	5
משרד התרבות והספורט	13 ג'	תשתיות ספורט	3	3
משרד רה"מ	25 ה'	רישום במקרקעין	2	
משרד השיכון	6 א' 3	פיתוח מוסדות ציבור	4	
משרד לביטחון לאומי	13	החלטה על הגולן	4-	
משרד לביטחון לאומי	13	החלטה על הגליל והכרמל	20-	
סה"כ			0	8

